

Piazza virtuale

Interaktivni televizijski program v okviru kasselske prireditve Documenta IX in ljubljanski prispevek Neurope to Europe

Barbara Borčič

Velike razstave sodobne umetnosti si danes že težko predstavljamo brez prikaza najnovejše video produkcije. Letošnja prireditve Documenta IX v nasprotju s prejšnjo (1987) sicer ni imela posebnega oddelka z video programom, zato pa kljub vsemu kar številne video projekte. Tiste najzanimivejše so poleg monumentalne postavitve in pouđene zvočne podlage opredeljevale predvsem sugestivnost, narativnost, simulacija... Video, računalniška in laserska tehnologija je bila tokrat uporabljena predvsem za raziskovanje in vzpostavljanje raznih oblik komunikacije. Če so bile video postavitev Dare Birnbaum, Billa Viole in Brucea Naurnana le enosmerna komunikacija, pa sta vsaj dva video projekta vzpostavila neposredno komunikacijo z gledalci.

Ameriški umetnik Gary Hill je popeljal gledalce po ozkem temnem koridorju. Tam smo se srečevali s presenetljivo otipljivimi osebami – video podobami in z njimi -komunicirali-. S svojim gibanjem smo pravzaprav sprožali njihovo računalniško vodeno animacijo. Izredno prepričljivo!

Vera Frenkel, umetnica češkega rodu, ki živi v Torontu, je v pritličju Muzeja Fridericianum postavila video instalacijo kot piano bar. Na razpostavljenih monitorjih so za nas tuje osebe (tudi naključni mimoidoči?) pripovedovalo svojo zgodbo. Obiskovalci smo bili negotovi. Ali je to res lokal, kjer se lahko vsedemo in naročimo pijačo? Da. In včasih zaigra tudi pianist. So vse te intimne zgodbe, ki nam jih pripovedujejo, resnične ali izmišljene? Naj jim verjamemo?

Lahko se vprašamo, ali pripoved nastaja le še na video monitorjih in se komunikacija vzpostavlja na *piazzu virtuale*, ki je nadomestek italijanskega trga, kjer so se imeli ljudje nekdaj navado srečevati?

Interaktivni umetniški program *Piazza virtuale* je potekal v okviru kasselske Documenta IX in ga je vodila Van Gogh TV, ena od raziskovalnih skupin umetniškega laboratorija Ponton European Media Lab iz Hamburga. Laboratorij je bil ustanovljen leta 1986 in se ukvarja predvsem z raziskovanjem umetniške in medijske tehnologije prihodnosti. Njegove raziskovalne skupine, poleg Van Gogh TV še Minus Delta T, Van Gogh Radio in University TV, so s svojimi projektmi zbudile pozornost že z radijskim programom na prejšnji kasselski Documenti leta 1987 in s televizijskimi projektmi na festivalih Ars Electronica v Linzu v letih 1986, 1989 in

1990. Skupina Van Gogh TV so Karel Dudešek, Benjamin Heidersberger, Mike Henz in Salvatore Vanasco s petindvajsetčlansko raziskovalno ekipo vred.

Piazza virtuale je bil na Documenti IX predstavljen kot prvi interaktivni televizijski program v živo. Oddajali so ga nepretrgoma vseh sto dni razstave iz improviziranega televizijskega TV studia, postavljenega ob Muzeju Fridericianum, gledalci po svetu pa so ga lahko spremljali vsak dan na satelitskem programu 3SAT in seveda vanj tudi vstopali. Skupina Van Gogh TV namreč med oddajanjem omogoča občinstvu, da se prek slikofonov, telefonov, računalnikov, telefaksov vključuje v program, ga spreminja in kreira (z video sliko, računalniško animacijo, besedilom, s podobami in z glasbo) in med seboj komunicira. K sodelovanju so bila povabljena številna mesta (Riga, Moskva, Berlin, Praga, Pariz, Vancouver, Nagoja...), tudi Ljubljana. Eden od vodij projekta, Mike Hentz, je zamisel že pred meseci predstavil v ljubljanski Moderni galeriji in na Radiu Študent, vendar se zanje nobeden od naših televizijskih programov ni prav dosti zanimal. Polurni ljubljanski prispevek z naslovom *Neurope to Europe* je tako nastal in tekel zunaj institucionalni okvir slovenskih TV hiš. Pobuda in organizacija sta bili v rokah Marka Košnika, videti pa je bil nekako takole: vizualno plat so pripravili Ema Kugler, Lidija Bernik, Franc Purg, Marko Kovačič, Bojan Stokelj in Gledališče Ane Monro, ki so prek slikofona pošiljali posamezne črno-bele sličice dogajanja in postavitev v živo iz KUD Trnovo. Hkrati so po telefonskih linijah Radia Študent govorili teoretiki, novinarji, igralci... (Silva Mežnaric, Slavož Žižek, Jelena Lovrić, Radko Polič, Rade Šerbedžija, Gorazd Suhadolnik, Damjan Bojadžijev, pa igralec Haris Burina (Tetovirano pozorište) in filozof in pisatelj Goran Jaković iz BiH, ki trenutno živita v Ljubljani, o svojih pogledih na vojno v BiH. Shema komunikacij je bila torej iz KUD in Radia Študent v Kassel (Piazza virtuale – tam so se lahko vključili naključni mimoidoči in gledalci iz Nemčije), od tod pa na satelitski program 3SAT in v Ljubljano (KUD) prek Kanala A. Organizatorji so želeli v ta pomensko in kreativno razširjeni kontaktni program (preko Kassla) vključiti tudi intelektualce iz Beograda, Prištine, Zenice, vendar jim, žal, ni uspelo vzpostaviti zvez. Morda bo za to še priložnost.

In kakšna je pri takšnem medijskem dogajanju videti površina monitorja: je fragmentirana, na njej hkrati teče in se izmenjuje množica vizualnih in zvočnih informacij. Vse to navadno glede na želeno sporočilo poteka po neki vnaprej določeni logiki in poznejši montaži. Čisto drugače pa je, ko se vse dogaja v živo in naključno (vklapljanje, montaža) in brez vmešavanja TV postaje. In ravno to smo imeli priložnost videti 16. oktobra, ko se je ljubljanska umetniška in intelektualna scena vključila v mednarodni medijski program *Piazza virtuale*.

Pri tem programu, ki ima več tematskih sklopov (interaktivni orkester, klub za osamljene, medijska krajina, bazar, interaktivna šola, speakers corner) gre predvsem za medijsko raziskavo. Kakšen bi bil televizijski program, če bi ga lahko oblikovali gledalci in poslušalci? In v čem bi bil premik od eksperimenta na splošno uporabno raven? Morda v tem, da bi ta dodatna (kreativna) razsežnost -konkretnega programa- postala samostojen medij za omejeno število uporabnikov ali bi se kot nov tip kontaktnega programa vključila v obstoječe televizijske programe.